

vagelijk gingen denken over gewelddadig optreden en dat zich anderzijds bij een groter deel van de aanhang moedeloosheid ging aftekenen. Het algemeen élan begon al in '15 te verslappen, vooral in de *desa's* – Tjakro kreeg het gevoel, dat hij bezig was, vast te lopen.

In die omstandigheden nu werd aan de *Sarekat Islam*, althans aan haar leiding, een geheel nieuwe impuls gegeven door in Indië werkzame, sinds kort in de Indische Sociaal-Democratische Vereniging georganiseerde, Nederlandse socialistische meenden dat er voor de *Sarekat Islam* slechts een toekomst was indien de beweging aan haar acties een meer revolutionair karakter gaf en deze concentreerde op de klasse van welke Marx geleerd had dat zij een nieuwe samenleving zou scheppen: de loonarbeiders. De eerste gecombineerde vergadering van de Indische Sociaal-Democratische Vereniging en de *Sarekat Islam* vond in februari '16 in Soerabaja plaats.

★

De Indische Sociaal-Democratische Vereniging was in mei '14 opgericht en die oprichting was vooral het werk geweest van de socialistische agitator H. J. F. M. Sneevliet, een man die zich onderscheidde door (wij citeren een rapport uit '14 van de resident van Semarang) 'een buitengewone strijdvaardigheid, handigheid, welbespraaktheid en zeldzame demagogische overredingskracht. . . Een dominerende persoonlijkheid met buitengewoon veel werk-, stuw- en overredingskracht.'¹ Toen dit werd geschreven, was Sneevliet een-en-dertig.

Hij was in 1883 in Rotterdam geboren. Na een hbs doorlopen te hebben, werd hij employé van de Staatsspoorwegen. Hij trad toe tot de Nederlandse Vereniging van Spoor- en Tramwegpersoneel. Daarvan werd hij, jong als hij was (acht-en-twintig), in 1911 voorzitter. Toen hij een jaar later lid werd van de linkse afsplitsing van de SDAP, de Sociaal-Democratische Partij, werd hij genoopt het voorzitterschap van zijn vakbond neer te leggen en 'koos hij', aldus zijn biograaf F. Tichelman, 'de weg van zovelen die vastgelopen waren in het moederland: naar Indië!'² Wat hem daar vooral trof, was de passiviteit waarmee de inheem-

¹ Aangehaald in Kwantes, dl. I, p. 36-37. ² F. Tichelman: *Henk Sneevliet 1883-1942. Een politieke biografie* (1974), p. 22.